

El mestre Fabra s'estrena en anglès amb un volum de textos seus i sobre la seva obra editat per la John Benjamins Publishing Company

Mr. Pompeu, per fi

Ignasi Aragay
BARCELONA

"Sí, sí. Pompeu Fabra és un desconegut entre la comunitat científica internacional". Ho diu taxativament Joan Costa, professor de la UPF i impulsor de la primera obra en anglès sobre el codificador de l'idioma, *The architect of modern Catalan*, publicat per la prestigiosa John Benjamins Publishing Company, segell especialitzat en temes de llengua amb seus a Amsterdam i Filadèlfia. La UPF, l'Institut d'Estudis Catalans i el Ramon Llull han col·laborat en l'edició. La paradoxa és que, mentre el cas del català és prou estudiat a l'estranger, ningú no coneix el pare de la criatura.

Impulsat i coordinat per Costa, el llibre, que es presenta avui i que d'alguna manera és l'epíleg de l'Any Fabra, vol omplir el buit. "La petició d'un estudiós que volia documentació sobre Fabra en anglès, Joseph DeChicchis, de l'asiàtica Kwansai Gakuin University, va ser el que em va alertar el 2006", explica Costa. L'obra, que ja ha estat enviada a les principals revistes especialitzades estrangeres, va adreçada a especialistes amb un triple objectiu: a part de donar a conèixer Fabra i les claus de la seva decisiva intervenció en la modernització del català, oferir als romanistes les eines mínimes per poder llegir en català i introduir-los en el mare de la llengua i la cultura catalanes. Per fer-ho, el volum inclou una tria de cinquanta-nou textos fabricans contextualitzats amb escrits d'experts sobre el lingüista i l'idioma, començant pel mateix Joan Costa i seguint per Alan Yates (autor, a més, de les traduccions de Fabra a l'anglès) i pel catalanòfil germànic Georg Kremnitz.

El diari de bord

En la selecció de textos fabricans s'hi han inclòs 45 de les 842 *converses filològiques*, articles que el mestre va publicar entre 1919 i 1928 a la premsa i que són, d'alguna manera, com "el seu diari de bord mentre posava al dia el català", diu Costa. Entre d'altres, també s'ha triat un article a *La Vanguardia* del 1892 on ja avança la seves idees

1, 2 i 3. Tres instantànies d'un Pompeu Fabra ja gran, passejant, treballant al camp i assegut ■ ARXIU 4. Bust del mestre que es conserva als dipòsits del Museu Marès, al costat dels bustos del mateix Marès (esquerra) i de Josep Pla (centre) ■ JOSEP LOSADA

El cas del català és prou conegut a l'exterior, però en canvi no ho és el pare de la criatura

sobre la necessària reforma lingüística i ortogràfica, i una entrevista que li va fer la *Revista de Catalunya* el 1926, quan ja era popular, i en la qual explica el que el periodista bateja com a "teoria democràtica de la norma", consistent a donar per bones les innovacions i, per tant, fixar-les com a regla, només al cap d'uns anys que hagin estat assumides pels literats.

Un tercer text, datat al maig del 1934, correspon al discurs dels Jocs Florals de Barcelona i va servir a Fabra (va comptar amb l'aval d'un ampli grup d'intel·lectuals com a confirmants del text) per remarcar que català i occità eren dues llengües diferents que, com a tals, havien donat lloc a dues literatures singulars.

Segons Costa, la tasca de Fabra "com a arquitecte del català modern" és comparable i coetània a la que va fer a Praga un grup de lingüistes amb el txec, "amb la diferència que els txecs van actuar en grup i Fabra ho va fer sol; en canvi, el noruec, per al qual la codificació és igualment de la mateixa època, també va ser fruit d'una acció individual". Allò que sobretot singularitza Fabra en comparació amb altres casos és, segons Costa, que no tenia un Estat al darrere i que, d'entrada, quan es va donar a conèixer a través del grup de la revista *L'Avenc*, la seva era una actitud revolucionària no ben vista per les patums i autoritats de la Renaixença, fins que finalment Prat de la Riba el va cridar i li va encarregar la tasca. ■

El mètode Fabra: ni 'apoyo' ni 'apoi' ni 'apuiq'

En línia amb la lingüística internacional de la seva època, Fabra es va apuntar a la gramàtica històrica i al comparatisme de llengües. Ho va fer amb l'objectiu de descastellanitzar el català i d'unificar-ne les formes en un estàndard acceptat. Per exemple, en una de les *converses filològiques* que recull aquesta edició anglesa tracta del castellanisme *apoyo*, que s'havia catalanitzat com a *apoi*, i que, segons Fabra, si el català hagués partit de la mateixa arrel que el castellà l'evolució normal hauria donat *apuiq*. Ho va descartar. Per això avui diem i escrivim *recolzament*.

Pompeu Fabra ya 'habla' inglés

Un libro vuelca por vez primera textos del filólogo a la lengua de Shakespeare

CARLES GELI, **Barcelona**

Pompeu Fabra ha tardado casi un siglo, contando desde la aparición de sus primeras grandes obras, a hablar algo de inglés. El relativo éxito de la normalización del catalán llevó hace unos pocos años a un profesor universitario asiático a buscar trabajos del filólogo en la lengua de Shakespeare; no encontró ninguno. A tapar ese inaudito vacío se ha dedicado durante dos años Joan Costa, profesor de Traducción y Filología de la Universitat Pompeu Fabra, autor de *The architect of modern catalan. Pompeu Fabra (1868-1948)*, primera selección de textos de los grandes trabajos del lingüista.

"La obra de Fabra es muy ex-

tensa, aún hoy se hallan textos suyos, y también hay que reconocer que ha habido problemas con los derechos de propiedad intelectual, como ocurrió entre Edhasa y Enciclopèdia Catalana, para tener incluso según qué libros en edición crítica", expone Costa para mitigar la ausencia en lengua inglesa del filólogo cuando ni estaba completamente editado en Cataluña. Por no hablar de la peripecia que vivió la *Gramàtica catalana* de 1918: hizo una en catalán y otra en francés. Según algunas cartas del exilio donde constaba el índice, Fabra llegó a hacer también una versión en inglés, que finalmente se perdió tras el asalto de su casa de Badalona en la Guerra Civil "con la consecuente desa-

parición de su biblioteca", se lamenta Costa, que hizo la tesis doctoral sobre "el mestre".

Son 59 los textos seleccionados entre los más de mil que generó la *màquina Fabra* los que conforman la selección, vertida al inglés y anotada por Alan Yates, profesor emérito de la Universidad de Sheffield y miembro de la Sección Filológica del Institut d'Estudis Catalans; esta institución ha cedido gratuitamente los derechos del filólogo para esta edición, que ha contado con una ayuda del Institut Ramon Llull y que ha ido a cargo de la prestigiosa editorial holandesa John Benjamins Publishing.

De los textos de Fabra sorprende que 42 sean de las famosas

Converses filològiques, que fue publicando en la prensa. "Fabra no hace un manual con las bases o la teoría de su trabajo: sabía lo que debía hacer y no tenía tiempo para explicarlo, por eso las *Converses* son como el libro de bitácora de su normalización lingüística; sus argumentaciones filológicas son impecables y cortas y claras; eso es lo que hace en su caso de manual y por eso hay tantas", argumenta Costa, que ha llegado a dejar algunas de las ya de por sí breves piezas de un solo párrafo.

Una entrevista con él de mayo de 1926, el prólogo a su *Diccionari general de la llengua catalana* e incluso su discurso como presidente de los Juegos Florales de 1934 dan muestra de la diversidad de

los textos escogidos. Un estudio introductorio sobre la historia social de la lengua catalana y del difícil contexto histórico y cultural que envolvió el trabajo de Fabra, así como una biografía exhaustiva, completan el volumen.

Los lectorados de catalán y la comunidad académica internacional son el principal destinatario del libro, según Costa, que defiende la vigencia absoluta del trabajo fabriano: "Excepto un par de detalles, la ortografía que gestó Fabra nadie la desmiente hoy; gracias a él mire cómo se pudo actuar con la lengua a los dos días de morir Franco y mire, por ejemplo, el caso del euskera... En cualquier situación de bilingüismo donde se haya de recuperar una lengua, la labor de Fabra es válida porque trabajó sobre la realidad lingüística, lo que le permitió crear una lengua que sirve tanto para una tesis doctoral como para un programa de televisión. Es un gigante".